

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 216

van **TOM ONGENA**

datum: 14 februari 2022

aan **JAN JAMBON**

MINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN, CULTUUR, DIGITALISERING EN FACILITAIR MANAGEMENT

Bestekken Vlaamse overheid - Sociale clausules en vrijwilligerswerk

Overheidsdiensten, agentschappen en andere overheidsinstanties besteden een aantal opdrachten uit. Daarvoor moeten bestekken worden opgemaakt. Die bevatten diverse bepalingen, waaronder soms ook sociale clausules, zoals een beroep doen op maatwerkbedrijven of bepalingen inzake maatschappelijk verantwoord ondernemen. Ook een beroep doen op de diensten van vrijwilligers is naar verluidt een criterium dat soms wordt ingeschreven.

1. a) Hoeveel bestekken werden door de administraties, agentschappen en andere instanties die onder de bevoegdheid van de minister vallen, in de periode 2019 tot op heden uitgeschreven? Graag een opdeling per administratie, agentschap en andere instantie.
 - b) Werden er ook bestekken teruggetrokken? Zo ja, hoeveel?
 - c) Waren er ook bestekken waarop geen of geen passende reactie kwam? Zo ja, hoeveel?
2. a) Hoeveel van die bestekken bevatten sociale clausules?
 - b) Van welke aard waren die sociale clausules?
3. a) Hoeveel van die bestekken bevatten bepalingen inzake maatschappelijk verantwoord ondernemen?
 - b) Van welke aard waren die bepalingen?
4. a) Werden er ook bestekken opgemaakt die bepaalden dat er een beroep kan worden gedaan op vrijwilligers?
 - b) Zo ja, welke bestekken waren dat precies?
 - c) Waarom werd specifiek bepaald dat er een beroep kan worden gedaan op vrijwilligers?
 - d) In welke onkostenvergoedingen werd voor die vrijwilligers voorzien?
5. a) Zijn er bestekken die werden gegund waartegen beroep werd aangetekend?

- b) In welke gevallen bleek dat beroep terecht te zijn?
 - c) Werden die bestekken nadien in aangepaste vorm opnieuw uitgegeven en gegund?
-

Deze vraag werd gesteld aan de ministers Jan Jambon (216), Hilde Crevits (381), Bart Somers (198), Ben Weyts (350), Zuhair Demir (492), Wouter Beke (377), Matthias Diependaele (235), Lydia Peeters (868), Benjamin Dalle (89)

JAN JAMBON

MINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN,
CULTUUR, DIGITALISERING EN FACILITAIR MANAGEMENT

GECOÖRDINEERD ANTWOORD

op vraag nr. 216 van 14 februari 2022

van **TOM ONGENA**

Sinds 2017 is werk gemaakt van een rapporteringsmodule in eDelta (eDelta Vereenvoudigde Registratie) die in 2018 in gebruik werd genomen. De entiteiten van de Vlaamse overheid (die behoren tot de Vlaamse administratie) werden verzocht om hierin vanaf 1 januari 2018 hun overheidsopdrachten te registreren.

De entiteiten worden gevraagd om minstens vier keer per jaar de gegevens in eDelta te actualiseren. Deze gegevens worden verwerkt met het oog op standaard en ad hoc-rapporteringen. Onderstaand antwoord werd opgesteld op basis van de data die beschikbaar waren op het meest recente rapporteringsmoment en bevat betrouwbare gegevens tot en met het vierde kwartaal 2021.

1. a) Hieronder kan u een overzicht vinden van het aantal geregistreerde bestekken, geplaatst vanaf 01/01/2019. De verdeling is volgens aanbestedende entiteit en niet volgens dossiereigenaar (bv. de Afdeling Bouwprojecten van Het Facilitair Bedrijf kan dossiereigenaar zijn voor bouwprojecten i.o.v. Departement Onderwijs en Vorming dat optreedt als aanbestedende entiteit).

Aantal gelanceerde bestekken	Jaar lancering				Eindtotaal
	Aanbestedende entiteit	2019	2020	2021	
Agentschap Binnenlands Bestuur	4	4	6		14
Agentschap Facilitair Bedrijf	145	91	65	7	308
Agentschap informatie Vlaanderen	2	6			8
Agentschap Innoveren en Ondernemen	14	10	20	1	45
Agentschap Integratie en Inburgering		1			1
Agentschap Overheidspersoneel	19	8	7	4	38
Agentschap Plantentuin Meise	1				1
Agentschap Vlaamse Sociale Bescherming	3	2			5
Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen	2	3			5
Agentschap voor Maritieme Dienstverlening en Kust	106	87	67	3	263
Agentschap voor Natuur en Bos	57	6	2		65
Agentschap voor Onderwijsdiensten	1		2		3
Agentschap Wegen en Verkeer	289	286	335	26	936
Agentschap Zorg en Gezondheid	9	10	7	1	27
Audit Vlaanderen		1			1
De Vlaamse Waterweg	175	204	158	8	545
De Werkvennootschap	24	30	25		79
Departement Cultuur, Jeugd en Media	27	27	43	3	100
Departement Economie, Wetenschap en Innovatie	5	6	6		17
Departement Financiën en Begroting	6	5	2	1	14
Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken	11	15	15	2	43
Departement Landbouw en Visserij	17	12	4		33

Departement Mobiliteit en Openbare Werken	86	58	66	1	211
Departement Omgeving	91	80	72		243
Departement Onderwijs en Vorming	8	13	8		29
Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin	8	4	5		17
Departement Werk en Sociale Economie		1			1
Instituut voor Landbouw-, Visserij- en Voedingsonderzoek	3	1			4
Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek	3	5	1		9
Muntpunt	3	7	8	1	19
Onroerend Erfgoed	2		1		3
Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij	115	123	89	6	333
Opgroeien	13	20	13		46
Opgroeien regie	6	7	5		18
Sport Vlaanderen	21	26	16		63
Toerisme Vlaanderen	35	21	27	2	85
Vlaams Agentschap voor de Uitbetaling van Toelagen in het kader van het Gezinsbeleid	1				1
Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen	2				2
Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing	3	4			7
Vlaams Energie- en Klimaatagentschap	2				2
Vlaamse Belastingdienst	3	4			7
Vlaamse Landmaatschappij	35	35	43		113
Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen	3	2			5
Vlaamse Milieumaatschappij	89	62	37		188
Vlaamse Regulator voor de Media	1				1
Vlaamse Vervoermaatschappij - De Lijn	11	20	12		43
vzw 'de Rand'	9	6	7		22
Wonen-Vlaanderen			2		2
Eindtotaal	1470	1313	1176	66	4025

b-c) Volgens de gegevens die in eDelta werden geregistreerd, werden er 3 bestekken teruggetrokken wegens annulatie bij indiening (zie tabel). Erop gelet dat meerdere entiteiten bestekken pas registreren wanneer deze effectief gegund zijn, verwachten we dat dit cijfer niet volledig representatief is voor het aantal effectief teruggetrokken bestekken.

Als een opdracht niet gegund wordt wegens gebrek aan passende reactie, kan dit in eDelta ofwel geregistreerd worden als eigen keuze of als wettelijke reden (offertes voldoen niet). Opnieuw vermoeden we hier echter een onderregistratie, deze cijfers zijn dus mogelijks niet volledig representatief maar geven wel een indicatie.

Aantal gelanceerde bestekken	Jaar lancering				Eindtotaal
	2019	2020	2021	2022	
Gunning					
Niet gegund: Annulatie tijdens indiening	1	2			3
Niet gegund: Eigen keuze	26	12	11		49
Niet gegund: Wettelijke reden	31	24	26	1	82
Gegund	1412	1275	1139	65	3891
Eindtotaal	1470	1313	1176	66	4025

2. De Vlaamse overheid onderscheidt verschillende sociale clausules waarbij iedere clausule een andere aard heeft en ook een ander doel dient. Alvorens dieper in te gaan op de cijfergegevens uit eDelta volgt hieronder een beknopt overzicht van de verschillende sociale clausules die gangbaar zijn:
- a. Opdrachten voorbehouden aan de sociale economie: De wetgeving overheidsopdrachten laat toe om de toegang tot of (een deel van) de uitvoering van een overheidsopdracht voor te behouden aan de sociale economie. Deze mogelijkheid laat toe om overheidsopdrachten te gebruiken als een instrument om sociale inclusie en duurzame werkgelegenheid te stimuleren en bij te dragen aan de integratie of herintegratie van personen met een handicap en kansarmen op de arbeidsmarkt. Het voorbehouden van de toegang tot of (een deel van) de uitvoering van een overheidsopdracht is slechts mogelijk in bepaalde gevallen. Zo is het werkveld van de sociale economie in de praktijk beperkt tot een aantal sectoren en zijn ook de omvang en de voorwaarden van de opdracht relevant.¹
 - b. Non-discriminatieclausule: Deze clausule omvat een aantal gedragsregels die de opdrachtnemer, zijn onderaannemers en hun personeelsleden gedurende de uitvoering van de opdracht in acht moeten nemen, enerzijds met het oog op het beperken van risico's op discriminatie en anderzijds met het oog op het realiseren van een evenredige arbeidsdeelname. De clausule bepaalt daarnaast ook dat kandidaten of inschrijvers die zich schuldig maakten aan discriminatie, kunnen uitgesloten worden van deelname aan de opdracht.²
 - c. Sociale clausules met het oog op tewerkstelling, vorming en opleiding: Deze clausules verplichten of stimuleren de opdrachtnemer om in het kader van de uitvoering van de opdracht bepaalde personen tewerk te stellen, bijvoorbeeld personen met een afstand tot de arbeidsmarkt, langdurig werklozen of personen die een opleidingstraject doorlopen.
 - d. Ethische clausules: Deze clausules zijn erop gericht om risico's op schendingen van o.m. de mensenrechten en de fundamentele arbeidsrechten in toeleveringsketens terug te dringen, waarbij de opdrachtnemer wordt geresponsabiliseerd om toe te zien op de naleving van mensenrechten en fundamentele arbeidsrechten doorheen zijn toeleveringsketens. Deze clausule is vooral relevant voor productgroepen waarbij er een hoog risico op schendingen bestaat, zoals ICT-hardware, kleding en textiel en bepaalde bouwmaterialen.³ Wat natuursteen betreft, heeft de Vlaamse overheid samen met de Nederlandse Rijksoverheid een convenant gesloten met de natuursteensector⁴. De opnamegraad van de clausules die tot stand kwamen in het kader van deze convenant wordt afzonderlijk d.m.v. eDelta gemonitord.

In de tabel onder vraag 3 kan u een overzicht vinden van de opgenomen clausules in bestekken geplaatst sinds 01/01/2019, samen met de antwoorden op de duurzaamheidsvragen (zie antwoord op vraag 3).

3. Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) houdt in dat organisaties aandacht voor mensenrechten, consumentenbelangen en sociale, ethische en milieukwesties in hun activiteiten en kernstrategie integreren om enerzijds zoveel mogelijk gedeelde waarde te creëren en anderzijds negatieve effecten op te sporen, te voorkomen en te verminderen. Aanbestedende overheden kunnen hierop inspelen door in hun overheidsopdrachten clausules op te nemen, bijvoorbeeld i.v.m. sociale, milieu- en ethische aspecten. Het rekening houden met deze aspecten in het kader van overheidsopdrachten kan dan ook aangeduid worden met de term Maatschappelijk

¹ Meer info en modelclausules zijn beschikbaar op <https://overheid.vlaanderen.be/overheidsopdrachten-en-raamcontracten/duurzame-en-innovatieve-overheidsopdrachten/opdrachten>

² Meer info en modelclausules zijn beschikbaar op <https://overheid.vlaanderen.be/overheidsopdrachten-en-raamcontracten/duurzame-en-innovatieve-overheidsopdrachten/non>

³ Meer info en modelclausules zijn beschikbaar op <https://overheid.vlaanderen.be/overheidsopdrachten-en-raamcontracten/duurzame-en-innovatieve-overheidsopdrachten/ethische-clausule>

⁴ Meer info en modelclausules zijn beschikbaar op <https://overheid.vlaanderen.be/natuursteen>

Verantwoorde Overheidsopdrachten (MVOO). Wat de sociale en ethische aspecten betreft, wordt verwezen naar het antwoord op deelvraag 2. In het antwoord op deze deelvraag 3 wordt dieper ingegaan op de milieuaspecten waarvoor data beschikbaar zijn in eDelta. Alvorens dieper in te gaan op de cijfergegevens volgt hieronder een beknopt overzicht van de verschillende indicatoren waarvoor data worden verzameld:

- a. In eDelta wordt geregistreerd of en op welke plaats er zich duurzaamheidscriteria bevinden in het bestek (selectiecriteria, gunningscriteria, technische eisen en uitvoeringsvoorwaarden);
- b. Voor een aantal productgroepen heeft de Vlaamse overheid essentiële duurzaamheidscriteria vastgelegd⁵. Per overheidsopdracht wordt in eDelta geregistreerd of de opdracht betrekking heeft op een productgroep waarvoor essentiële criteria vastgelegd zijn en, zo ja, of die essentiële criteria al dan niet opgenomen werden in het bestek;
- c. Ten slotte wordt ook geregistreerd of er een certificatie overeenkomstig een milieubeheersysteem wordt vereist (ISO14001, EMAS, ...). Hoewel deze mogelijkheid wordt voorzien in de wetgeving overheidsopdrachten is ze voor veel opdrachten niet relevant of opportuun.

Aantal bestekken Categorieën, vragen en antwoorden duurzaamheid	Jaar lancering				Eindtotaal
	2019	2020	2021	2022	
Ecologische duurzaamheid					
Geef aan waar er zich duurzaamheidsaspecten bevinden. (Meerdere opties mogelijk.)					
Geen duurzaamheidsaspecten aanwezig	1113	1044	898	52	3107
Gunningscriteria	204	143	84	5	436
Selectiecriteria	204	141	74	3	422
Technische eisen en uitvoeringsvoorwaarden	213	159	145	4	521
Geef aan wat van toepassing is betreffende de essentiële duurzaamheidscriteria van de Vlaamse overheid.					
De opdracht heeft geen betrekking op een productgroep waarvoor essentiële criteria zijn gedefinieerd	1063	955	879	45	2942
Integraal opgenomen in het bestek	116	89	88	4	297
Niet of onvolledig opgenomen in het bestek	147	162	97	8	414
Geef aan wat van toepassing is betreffende de vereisten van certificatie overeenkomstig een milieubeheersysteem.					
Niet relevant of passend voor deze opdracht	1229	1142	990	54	3415
Relevant en opgenomen in het bestek	88	57	60	2	207
Wel relevant, maar niet opgenomen in het bestek omwille van specifieke reden	9	7	14	1	31
Natuursteen					
Bij de uitvoering van deze opdracht wordt natuursteen gebruikt.					
Ja	4	16	9		29
Nee	641	1189	1055	57	2942
Het bestek bevat clausules omtrent due diligence bij het gebruik van natuursteen.					
Ja		8	7		15
Nee	4	8	2		14
Sociale duurzaamheid					
(Een deel van) de uitvoering van de opdracht is voorbehouden voor programmas voor beschermde arbeid.					
Ja	5	4	6		15
Nee	1321	1202	1058	57	3638
De toegang tot de opdracht is voorbehouden voor sociale werkplaatsen.					
Ja	7	5	6		18
Nee	1318	1201	1058	57	3634
Geef aan wat van toepassing is betreffende een ethische clausule in het bestek (IAO-conventies, eventueel aangevuld met mensenrechten, nationale wetgeving,...)					
Niet relevant - opdracht heeft geen betrekking op risicogoederen	1209	1125	1004	54	3392

⁵ <https://overheid.vlaanderen.be/monitoring-duurzame-overheidsopdrachten>

Relevant en opgenomen	115	80	57	3	255
Relevant en niet opgenomen omwille van specifieke reden	2	1	3		6
Het bestek bevat een non-discriminatieclausule.					
Ja	1139	992	864	50	3045
Nee	187	214	200	7	608
Het bestek bevat een sociale clausule met het oog op tewerkstelling, vorming en opleiding, ...					
Ja	95	95	70	2	262
Nee	1231	1111	994	55	3391

4. Het inschakelen van vrijwilligers bij de uitvoering van overheidsopdrachten is niet opgenomen in het beleid rond MVOO of overheidsopdrachten in het algemeen. De Vlaamse overheid zet hier niet actief op in, waardoor er voor dit specifieke deelthema geen modelclausules worden aangeboden en er tevens geen data geregistreerd worden in eDelta.
5. Er werden geen gunningsbeslissingen aangevochten met betrekking tot sociale clausules of bepalingen inzake maatschappelijk verantwoord ondernemen in overheidsopdrachten in de gedingendossiers behandeld door Het Facilitair Bedrijf.